

Celem projektu jest zbadanie wiejskich ruchów społecznych (RSM) jako aktorów w procesach społecznych i politycznych po transformacji w Polsce. Społeczeństwo obywatelskie odegrało kluczową rolę w procesach transformacji, zwłaszcza w ich wczesnych fazach. O ile rola robotników (związków zawodowych, organizacji pracowniczych) jest bardzo dobrze zbadana, o tyle ruchy wiejskie (chłopskie) rzadko były przedmiotem systematycznych badań, mimo intensywności ich działalności, liczebność ludności wiejskiej i wyzwań stojących przed tą grupą. W ostatnich latach socjologowie polityczni skupiali się na ruchach miejskich, a ruchy wiejskie są w dużej mierze zapomnianymi aktorami. Projekt ma wypełnić tę lukę. Stanowi studium formowania się, instytucjonalizacji i upadku ruchów wiejskich po 1989 roku. Badanie obejmie Samoobronę, grupy utworzone po jej upadku i Agrounię, a także grupy lokalne o zasięgu regionalnym.

Pytania badawcze dotyczą okoliczności powstania ruchów, ich wpływu i upadku. Pierwsze pytanie dotyczy warunków powstawania: jakie czynniki strukturalne je umożliwiają? Jaki katalizator motywuje uczestników do samoorganizacji? Zaczniemy od analizy społeczno-ekonomicznych i politycznych uwarunkowań, w których rozpoczynają się spontaniczne akcje protestacyjne. Będziemy szukać związku między polityką gospodarczą a protestami, traktując sferę polityki jako czynnik pośredni. Stawiamy hipotezę, że RSM pojawiały się, gdy wprowadzenie polityki gospodarczej niekorzystnie wpływającej na społeczności wiejskie następowało w próżni instytucjonalnej (brak odpowiednich kanałów artykulacji interesów) związanej z kontrolą polityczną lub brakiem zdolności organizacyjnych.

Drugie pytanie dotyczy fazy instytucjonalizacji. Gdy ruch rozwija struktury i procedury, staje się organizacją. RSM stosunkowo wcześniej przyjmuje cele polityczne i zaczyna działać jako partia polityczna. Chcemy wiedzieć: jakie były / są cele polityczne? Jak skuteczne były ruchy wiejskie w ich artykułowaniu? Przyjrzymy się parlamentarnej reprezentacji działaczy RSM i RSM w parlamencie, rządzie i samorządach. Spróbujemy prześledzić związek między działalnością polityczną w ramach instytucji a aktywizmem w ramach społeczeństwa obywatelskiego.

Trzeci obszar związany jest z rozkładem ruchu. Pytanie dotyczy upadku: dlaczego ruchy wiejskie upadły? Czy stało się to bo: a) wypełniały swoją misję, tj. osiągnęły swoje cele, b) ze względu na jakość przywództwa; c) ze względu na zmiany strukturalne w społeczeństwie? Hipotetycznie, rolę odegrała kombinacja wszystkich trzech czynników. W okresie po akcesji do UE Samoobrona przestała być odgrywać rolę ze względu na stopniową poprawę warunków życia na wsi (czynnik strukturalny) oraz jakość przywództwa. Porównamy ten proces z obecnymi wydarzeniami w Agrouni, współczesnym RSM.